

Przewycięzanie przeciwności: dynamika bezpieczeństwa osób queer na Kaukazie Południowym i zaangażowanie UE

Wprowadzenie

Na Kaukazie Południowym bezpieczeństwo osób queer stanowi kluczową perspektywę pozwalającą rozwikłać zawile wzajemne oddziaływanie dynamiki geopolitycznej i różnorodnych narracji kulturowych. W tym artykule omówiono queerową solidarność, zielone wizje bezpieczeństwa europejskiego, odporność podczas wojen regionalnych i sytuacji nadzwyczajnych oraz rolę Unii Europejskiej. Ma na celu zapewnienie wglądu w wieloaspektowy krajobraz bezpieczeństwa osób queer w regionie, zbadanie, co wyróżnia doświadczenia społeczności queer na Kaukazie Południowym, gdy na pierwszy plan wysuwa się dyskurs o bezpieczeństwie.

Zróżnicowany krajobraz: ogólny kontekst regionalny

Wyzwania stojące przed społecznościami LGBTI+ w regionie są głęboko zakorzenione w kontekstach historycznych i politycznych, a utrzymujący się wpływ czasów sowieckich odgrywa znaczącą rolę w kształtowaniu obecnej sytuacji. Praktyki queerfobiczne, zakorzenione w środkach legislacyjnych z okresu bolszewickiego i późnego Związku Radzieckiego, w dalszym ciągu wpływają na podejście do dyskursu LGBTI+ w polityce i mediach, bezpośrednio wpływając na życie społeczności. Kryminalizacja męskich aktów homoseksualnych w czasach sowieckich nie tylko zepchnęła społeczność LGBTI+ do podziemia w regionie, ale także podsycała ciągłe nienawistne dyskursy publiczne (Caucasus Edition, 2018). Zakaz prawny zniesiono w Gruzji w 2000 r., w Azerbejdżanie w 2001 r. i w Armenii w 2003 r. (Heinrich Böll Stiftung, 2016). Chociaż te zmiany prawne stanowiły znaczny postęp, w podejściu społecznym był on ograniczony.

Po czasach sowieckich i późniejszej dekryminalizacji aktów homoseksualnych region Kaukazu Południowego zmagają się z wyzwaniami związanymi z bezpieczeństwem osób queer. Wszystkie trzy kraje – Armenia, Azerbejdżan i Gruzja – stoją przed podobnymi wyzwaniami, a także przed różnymi problemami dotyczącymi społeczności. Obecnie społeczność spotyka się z bezpośrednimi atakami i nękaniami, obejmującym przemoc fizyczną, psychiczną i symboliczną, wskazując na wrogie środowisko w regionie i podkreślając krytyczne skupienie się na temacie bezpieczeństwa queer. W związku z tym ogólna sytuacja społeczności LGBTI+ w regionie jest niepokojąca.

Od 2014 r. ranking Rainbow Europe Index ILGA Europe wskazuje, że Azerbejdżan jest krajem o najgorszym deficycie w ustawodawstwie i polityce mającej na celu ochronę osób LGBTI+, co plasuje ten kraj na samym dole wszystkich 46 państw członkowskich Rady Europy (ILGA-Europe, 2023). Ten sam indeks plasuje Armenię na 44. miejscu, zapewniając społeczności LGBTI+ zaledwie 7% ochrony praw. Pomimo tego, że jest liderem regionalnym, Gruzja posiada jedynie 25% praktyk prawnych i politycznych dotyczących osób LGBTI+. Liczby te podkreślają pilną potrzebę zbadania bezpieczeństwa osób LGBT na Południowym Kaukazie. Chociaż w porównaniu z poprzednią dekadą zwiększyła się widoczność i wokalizacja osób LGBTI+, podejście opinii publicznej i państwa do społeczności pozostaje w dużej mierze niezmiennym, a udokumentowane przestępstwa i mowa nienawiści wskazują na wzrost dyskryminacji, przemocy i prześladowań z każdym rokiem. W rezultacie życie osób LGBTI+, zwłaszcza osób trans, jest formowane przez tę rzeczywistość zarówno w subtelny, jak i znaczący sposób, pogarszając ich sytuację i oddalając je od życia publicznego.

Queerowa solidarność w regionie

W obliczu poważnych wyzwań narzuconych zarówno przez odpowiednie rządy, jak i społeczeństwa w regionie, queerowa solidarność odgrywa kluczową rolę we wzmacnianiu odporności i wzmacnianiu głosów społeczności queer na Południowym Kaukazie. Jednak jej osiągnięcie jest poważnym wyzwaniem w każdym kraju i regionie jako całości.

Wewnętrznie rządy w każdym kraju zapewniają minimalne wsparcie ruchom queer, a szczególnie w Azerbejdżanie społeczność ta nie jest uznawana za grupę społeczną. Wręcz przeciwnie, urzędnicy państwowi, instytucje finansowane przez państwo i środki masowego przekazu aktywnie wspierają i propagują działania skierowane przeciw społeczności. Na przykład urzędnicy rządowi i członkowie parlamentu utrwalają szkodliwe stereotypy, dodatkowo popierając przepisy i polityki mające na celu ograniczanie podstawowych praw i wolności. Sytuacja ta sprzyja środowisku, w którym społeczność szuka wsparcia przede wszystkim w krajach zachodnich. Tworzy to ekosystem, w którym organizacje konkurują o ograniczone zasoby, co skutkuje raczej segregacją niż solidarnością.

Co więcej, ideologia queer jest słabo rozwinięta w każdym kraju, co odzwierciedla znaczną lukę w badaniach dotyczących płci i badaniach społecznych. Badania te celowo pozostają apolityczne, kładąc duży nacisk na aktywistów, aby samorozwijali się podczas zaangażowania w aktywizm. Czasami prowadzi to do starć, w których społeczności queer-feministyczne sprzeciwiają się transekskluzywnym radykalnym feministom. Te różnice ideologiczne jeszcze bardziej dzielą społeczność.

Ta dziedzina cierpi również na brak zasobów ludzkich ze względu na niebezpieczny charakter pracy i zapotrzebowanie na wykwalifikowanych aktywistów znających język angielski i posiadających głębokie zrozumienie tematów społecznych. Budowanie zaufania wśród osób, z którymi podejmuje się współpracę, jest niezbędne, aby mieć pewność, że wszyscy stoją po tej samej stronie i nie pracują dla rządu. To wymagające środowisko dla rozwoju nowych aktywistów, w połączeniu z problemami zdrowia psychicznego i obawami dotyczącymi bezpieczeństwa, które skłoniły doświadczonych aktywistów do opuszczenia kraju, powoduje kurczenie się zasobów ludzkich i spowolnienie procesu budowy queerowej solidarności. Zmniejszone zasoby ludzkie oznaczają również mniejszą zdolność do organizowania wydarzeń budujących społeczność, tworząc pętlę negatywnego sprzężenia zwrotnego, która wpływa na społeczność.

Kolejna istotna kwestia w regionie dotyczy tego, jak ludzie postrzegają i praktykują aktywizm na rzecz praw osób LGBTI+. Niektórzy przyjmują powściągliwą strategię ze względu na wysoki poziom zagrożenia, pracując z dala od wzroku opinii publicznej, aby chronić bezpieczeństwo społeczności i tożsamość pracowników. Inni opowiadają się za głośniejszym podejściem do aktywizmu, którego celem jest zwiększenie świadomości społecznej, aby – rozpoznając związane z tym poświęcenia – zapewnić, że osoby LGBT będą bardziej widoczne. Te różnice ideologiczne znacząco wpływają na wysiłki na rzecz queerowej solidarności w regionie.

Wśród tych wyzwań społeczność stara się budować kontakty z innymi aktywistami z regionu. Queerowa solidarność w regionie rozwija się powoli z powodu braku zasobów ludzkich, a wiele organizacji nie traktuje tego tematu priorytetowo w swoich programach. Ogólnie rzecz biorąc, współpraca regionalna napotyka przeszkody, w tym trwający konflikt między Azerbejdżanem a Armenią, a także wyzwania, takie jak ograniczona przestrzeń dla organizacji pozarządowych queer w Azerbejdżanie.

Odporność w sytuacjach kryzysowych: przetrwanie queer

W obliczu przeciwności kontekstu regionalnego z kurczącą się przestrzenią dla solidarności i aktywizmu queer, bezpieczeństwo społeczności LGBTI+ staje w obliczu zwiększonych zagrożeń w sytuacjach nadzwyczajnych. Niedawny konflikt zbrojny, czyli druga wojna o Górski Karabach między

Azerbejdżanem a Armenią, trwająca od 21 września do 10 listopada 2020 r., w połączeniu z wyzwaniami, jakie stwarza globalna pandemia, nieproporcjonalnie wpłynął na społeczność queer w regionie, uwypuklając jej słabości na wielu frontach.

Dyskryminacja ekonomiczna jest potężną początkową przeszkodą, szczególnie dotyczącą osoby transpłciowe, pozostawiając wiele osób z ograniczonymi możliwościami zatrudnienia w przestrzeniach przyjaznych osobom queer, często obecnych w branżach usługowych. Wraz z pandemią, która wymusiła zamknięcie wielu obiektów, w tym obiektów sektora turystyki masowej, w których zatrudnionych było wielu mieszkańców, wzrosła niepewność finansowa. Systemowa przemoc, której doświadczają osoby queer, w połączeniu z ograniczonymi mechanizmami radzenia sobie i wsparcia, przyczyniła się do niepewnej stabilności psychicznej, jeszcze bardziej zwiększając ryzyka związane z ich bezpieczeństwem w sytuacjach kryzysowych.

W obliczu tych wyzwań wiele osób ze społeczności poszukujących schronienia wróciło do swoich domów lub regionów, które są często bardziej konserwatywnym środowiskiem. Jednakże spotkania rodzinne były pełne napięć, ponieważ członkowie rodziny wywierali presję związaną z bezrobociem, wyrażaniem siebie i statusem w związku, tworząc niegościnne środowisko domowe.

Społeczność LGBTI+, znana z tworzenia rodzin z wyboru na potrzeby przetrwania, podczas pandemii znalazła się w oderwaniu od tych sieci wsparcia, co pogłębiło poczucie izolacji i depresję. Ograniczenia finansowe jeszcze bardziej ograniczyły interakcje społeczne, ograniczając dostęp do transportu publicznego i utrudniając im możliwość nawiązywania kontaktów z przyjaciółmi i uczestniczenia w działaniach społecznych.

Wyzwania utrzymywały się podczas wojny, ponieważ instytucje wojskowe wykazywały silną queerfobię, przez co służba wojskowa była środowiskiem wrogim dla społeczności. Aby uniknąć poboru do wojska, członkowie często poddawani byli upokarzającym procedurom, a w niektórych przypadkach byli fałszywie zgłaszani jako chorzy psychicznie i wysyłani do ośrodków rehabilitacyjnych.

Wojna postawiła także przed aktywistami LGBTI+ wyjątkowe wyzwania, ponieważ opowiadanie się za pokojem spotkało się z wrogością i naraziło ich na dodatkowe niebezpieczeństwa. Dyskurs na temat praw osób LGBTI+ został zepchnięty na bok w cieniu pilności konfliktu, co doprowadziło do wzrostu praktyk nacjonalistycznych i patriotycznych. Ten wzrost nacjonalizmu stworzył dodatkowe zagrożenie dla społeczności queer, czyniąc ją bardziej podatną na ataki.

Podsumowując, społeczności queer zmagające się z niepewnością finansową, wyzwaniami w zakresie zdrowia psychicznego i zwiększoną podatnością na ataki, ponieważ jako łatwy cel napotyka dodatkowe przeszkody w sytuacjach kryzysowych, co podkreśla bezwzględną potrzebę wprowadzenia inkluzywnych i ochronnych środków w celu ochrony społeczności LGBTI+ w czasach kryzysu.

Wsparcie UE dla bezpieczeństwa osób queer na Kaukazie Południowym

Sytuacja w zakresie bezpieczeństwa osób queer na Kaukazie Południowym i w innych częściach Europy wykazuje znaczne różnice, odzwierciedlając różny poziom zaangażowania na rzecz praw LGBTI+ wśród państw członkowskich UE. Podczas gdy niektóre kraje UE stanowią bezpieczną przestrzeń dla społeczności, inne borykają się z wyzwaniami związanymi z obroną praw osób LGBT. W szczególności w krajach Partnerstwa Wschodniego – Azerbejdżanie, Armenii i Gruzji – UE podjęła wysiłki na rzecz wspierania praw osób LGBTI+ w drodze specjalnych inicjatyw. Pomimo braku jednolitości wśród państw członkowskich UE, nadrzędne zaangażowanie na rzecz równości płci i praw osób queer stawia UE jako jednego z kluczowych orędowników społeczności. Zaangażowanie to przejawia się we wsparciu UE dla regionu Partnerstwa Wschodniego, obejmującym zasoby finansowe i ukierunkowane podejście do kwestii LGBTI+. Zielona wizja UE promuje przenoszenie pozytywnych praktyk i przepisów z bardziej postępowych środowisk w UE do regionu Południowego Kaukazu,

zapewniając kompleksowe podniesienie poziomu praw osób queer.

Biorąc pod uwagę brak rządowego wsparcia dla aktywizmu LGBTI+ na Kaukazie Południowym, UE odgrywa znaczącą rolę w podtrzymywaniu tego ruchu, zapewniając niezbędne zasoby i platformy wsparcia. Wsparcie UE sprzyja współpracy regionalnej i międzynarodowej, umożliwiając społeczności queer angażowanie się w skuteczne wspieranie praw osób LGBTI+. Wsparcie wykracza poza zasoby finansowe, tworząc przestrzeń do budowania społeczności i tworzenia sieci kontaktów. Konferencje, takie jak spotkania ILGA, wydarzenia organizowane przez organizacje z siedzibą w UE i inicjatywy ambasad, służą aktywistom queer na Południowym Kaukazie jako kluczowe platformy umożliwiające nawiązywanie kontaktów, wymianę doświadczeń i budowanie solidarności.

Ambasady różnych krajów UE przyczyniają się do rozwiązywania problemów LGBTI+ na Kaukazie Południowym, organizując wydarzenia i spotkania, które dają społeczności możliwość wyartykułowania swoich wyzwań i zbadania możliwości wsparcia. Wieloaspektowe wsparcie UE nie tylko pomaga w zapewnianiu zasobów, ale także ułatwia tworzenie środowiska współpracy, umożliwiając aktywistom na Południowym Kaukazie stawianie czoła i przezwyciężanie wyjątkowych problemów w dziedzinie bezpieczeństwa, z jakimi borykają się osoby queer w regionie. Zasadniczo zaangażowanie UE podkreśla wzajemne powiązania bezpieczeństwa osób LGBTI, odzwierciedlając zasadę, że „jeśli niektórzy z nas nie są bezpieczni, nikt z nas nie jest bezpieczny”, podkreślając znaczenie wspólnych wysiłków na rzecz zapewnienia praw osób LGBTI+ w różnych krajobrazach geopolitycznych.

Podsumowanie

Podsumowując, społeczność queer na Południowym Kaukazie stoi przed ciągłymi wyzwaniami na drodze do osiągnięcia włączających i postępowych praw oraz zapewnienia bezpieczeństwa. Nadanie priorytetu solidarności queer i budowanie odpornego ruchu ma kluczowe znaczenie dla wzmocnienia głosów społeczności queer. Znacząca rola, jaką UE odgrywa w zapewnianiu wsparcia, zaowocowała już znaczącymi osiągnięciami. Dzięki nieustannym wysiłkom i zaangażowaniu społeczność pragnie nikogo nie pozostawić w tyle, tworząc bardziej włączające i bezpieczne środowisko dla wszystkich.

Nijat Guliyev
tłum. Igor Skórzybót

Bibliografia

1. **Caucasus Edition. (2018, 3 lutego). Under the Rainbow Flags: LGBTI Rights in the South Caucasus | Caucasus Edition.** <https://caucasusedition.net/en/under-the-rainbow-flags-lgbti-rights-in-the-south-caucasus/>
2. **“Live as you wish, but make sure other people do not know” | Heinrich Böll Stiftung. (2016, December 8). Heinrich Böll Stiftung.** [[https://www.boell.de/en/2016/12/08/situation-lgbti-individuals-soth-caucasus#:~:text=During%20the%20Soviet%20era%2C%20male,and%20in%20Armenia%20%2D%20in%202003.](https://www.boell.de/en/2016/12/08/situation-lgbti-individuals-soth-caucasus#:~:text=During%20the%20Soviet%20era%2C%20male,and%20in%20Armenia%20%2D%20in%202003.](https://www.boell.de/en/2016/12/08/situation-lgbti-individuals-soth-caucasus#:~:text=During%20the%20Soviet%20era%2C%20male,and%20in%20Armenia%20%2D%20in%202003.))]
3. **ILGA-Europe. (2023, 11 maja). Rainbow Europe Map and Index 2023 | ILGA-Europe. ILGA-Europe | Safety, equality and freedom for LGBTI people in Europe & Central Asia.** [<https://www.ilga->

GREEN EUROPEAN FOUNDATION

[europe.org/report/rainbow-europe-2023/\]\(https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/\)](https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/)